نامه به سردبیر
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۲۱، مهر ۱۴۰۱، ۷۹۸-۷۹۵

آسیب شناسی مجلات علمی فارسی زبان

علیرضا جهانبانی[۱]، نرگس اسکندری روزبهانی[۲]

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۵/۱۸ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۱۴۰۱/۰۵/۲۵ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۱۴۰۱/۰۶/۲۳ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۲۷

چکیده

آسیب‌شناسی مجلات علمی معتبر همواره از سوی مسئولان این مجلات با استقبال روبه‌رو می‌گردد، اما متأسفانه این امر چندان در جامعه علمی ایران مرسوم نیست. ارائه مقالات علمی به زبان فارسی یکی از نیازمندی‌های توسعه علمی کشور است و لازمه آن، وجود مجلات علمی فارسی زبان با کیفیت است. علیرغم تعدد مجلات فارسی زبان در طیفی از رشته‌ها، اما بسیاری از پژوهش‌گران ایرانی به خاطر برخی اشکالات در بعضی مجلات فارسی، ترجیح می‌دهند مطالب خود را در مجلات بین‌المللی منتشر کنند. اکثر این مشکلات به نحوه‌ی تعامل مجله با محقق، اشکالات نرم افزاری تارنماهای مجلات، کیفیت پایین نسخه نهایی مقالات و نمایه نشدن آن‌ها در پایگاه‌های علمی معتبر بر می‌گردد. انتظار می‌رود متولیان نظارت بر مجلات علمی با آسیب‌شناسی و ارائه راه‌حل‌های کارشناسانه از جمله نظر سنجی از پژوهش‌گران ایرانی برای رفع این مشکلات تلاش کنند. با این حال نباید کیفیت بالای برخی مجلات فارسی زبان و اخلاق حرفه‌ای آن‌ها را نادیده گرفت.

کلمات کلیدی: آسیب‌شناسی، مجلات علمی فارسی، مقالات، پژوهش‌گر

۱- (نویسنده مسئول) دام‌پزشک، دانشجوی دکتری بیوشیمی، بخش بیوشیمی و بیولوژی مولکولی،گروه علوم پایه، دانشکده دامپزشکی شهید چمران اهواز، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
تلفن: ۳۳۲۲۶۶۰۰-۰۶۱، دورنگار: ۳۳۲۲۶۷۷۷-۰۶۱، پست الکترونیکی: a-jahanbani@stu.scu.ac.ir
۲- دکتری تخصصی فارماکولوژی، مرکز توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان امام رضا (ع)، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-21]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.7.7.6]
[DOI: 10.52547/jrums.21.7.795]

مقدمه

با توجه به سرعت بالای گسترش علوم مختلف، مجلات علمی به عنوان منبع مهمی در تبادل نظرات و افزایش آگاهی پژوهش‌گران هستند. میزان اعتبار و شهرت مجلات علمی از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر در نشر یافته‌های جدید علمی می‌باشند. مجلات معتبر همواره سعی می‌کنند با آسیب‌شناسی‌های کارشناسانه و پیوسته، جایگاه علمی خود را ارتقاء دهند. شوربختانه علیرغم وجود مجلات متعدد فارسی زبان، آسیب‌شناسی چندانی در زمینه کیفیت این مجلات صورت نگرفته است. در این مطلب سعی شده است به برخی آسیب‌های مجلات علمی فارسی زبان اشاره شود تا با آگاهی از برخی نقایص مسیری برای ارتقاء کیفی مجلات فراهم گردد.

توصیف مسئله: انتشار انواع مقالات علمی به زبان فارسی یکی از دغدغه‌های مسئولان نظام آموزش عالی کشور است به طوری که در جلسه ۷۷۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی چاپ حداقل یک مقاله در مجلات علمی فارسی زبان شرط ارتقاء علمی اعضای محترم هیئت علمی در نظر گرفته شده است [۱]. به منظور برآورده شدن این هدف کیفیت مجلات علمی فارسی زبان نیز می‌بایست افزایش یابد [۲]. متأسفانه نحوه‌ی تعاملات برخی مجلات علمی فارسی زبان در رشته‌های مختلف با پژوهش‌گران سبب دل‌زدگی آن‌ها برای ارسال مقالات به این مجلات شده است، به طوری که گاهی دانشجویان تحصیلات تکمیلی که علاقه دارند اثری علمی از خود برجای بگذارند، بعد از اولین تجربه کار با برخی مجلات فارسی، ترجیح می‌دهند حتی با صرف هزینه ترجمه و ویرایش آثار خود را به زبان انگلیسی تنها برای مجلات بین‌المللی معتبر ارسال کنند.

مهم‌ترین اشکالاتی که می‌توان در این زمینه برشمرد عبارتند از: فرآیند طولانی داوری برخی مجلات فارسی‌زبان؛ مشکل برقراری ارتباط با مسئولین مجلات که معمولاً با تأخیر رایان‌نامه‌ها یا پیام‌های ارسالی از طریق تارنما مجله را پاسخ می‌دهند؛ سختی برقراری تماس تلفنی در موارد ضروری به طوری گاهی به نظر می‌رسد شماره‌های تلفن ثبت شده در تارنمای مجلات تنها جنبه نمایشی دارند؛ عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی برخی مسئولان و سردبیران که این مشکل به صورت‌های مختلفی مثل عدم پایبندی به بروزرسانی صفحه نویسندگان پس از ارسال مقالات، مکاتبه با سایر نویسندگان به جای مکاتبه با نویسنده مسئول، چاپ و نشر آثار گاهاً بر اساس رابطه و بدون در نظر گرفتن ضوابط سفت و سختی که خودشان تعیین کرده‌اند، دریافت هزینه بررسی مقاله قبل از داوری به طوری‌که برخی مجلات رویکردی تجاری پیدا کرده‌اند.

نکته قابل بحث دیگر ضعف تارنماهای برخی مجلات فارسی است. به عنوان مثال در بسیاری از مجلات فارسی گزینه اطلاعات نشریه، اهداف و چشم‌انداز خالی یا تنها چند جمله کلی دارند که بررسی اعتبار مجله و تعیین این‌که آیا دست‌نوشته پژوهش‌گر در چارچوب اهداف مجله می‌گنجد یا خیر را مشکل می‌کند. نمونه‌ای دیگر فعال نبودن گزینه سؤالات متداول است که می‌تواند بسیاری از ابهامات پژوهش‌گر را بر طرف کند. نبود گزینه‌های مناسب انواع مقاله مانند (مقاله مروری، نامه به سردبیر، نظریه و گزارش‌کوتاه) نیز در این رابطه قابل ذکر است. متأسفانه برگه تعارض منافع و تعهدنامه در تارنمای برخی مجلات با قالب صرفاً خواندنی (PDF) قرار دارد که کار را برای نویسنده سخت می‌کند. هم‌چنین نسخه نهایی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-21]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.7.7.6]
[DOI: 10.52547/jrums.21.7.795]

مقالات چاپ شده از نظر صفحه آرایی در برخی مجلات فارسی بسیار ضعیف هستند. نظام ارجاع‌دهی خاص در برخی مجلات فارسی کار نگارش مقاله را بسیار سخت می‌کند، برای مثال نوشتن نام پژوهش‌گر غیرایرانی به زبان فارسی که نرم‌افزارهای ارجاع‌دهی معمول چنین قالبی را پشتیبانی نمی‌کنند. علاوه‌براین تعداد کمی از مجلات فارسی چکیده مقالات را در پایگاه‌های بین‌المللی معتبر مانند اسکوپوس نمایه می‌کنند، چه بسا اجرای همین مورد می‌توانست رغبتی برای نویسندگان ایجاد کند چراکه بخشی از پژوهش آن‌ها به صورت بین‌المللی منتشر می‌شد.

از دیگر ضوابط سخت‌گیرانه برخی مجلات علمی فارسی، الزام پژوهش‌گر به ثبت دست نوشته در سامانه همانندجوی ایران داک و ارسال گزارش آن از طریق همان سامانه به مجله است. این درحالی است که اطلاعات شناسایی برخی مجلات در سامانه مذکور به درستی ثبت نشده است و منجر به سردرگمی‌های بسیاری برای پژوهش‌گران می‌شود.

اشکالاتی که دربالا به آن‌ها اشاره شد تنها معضلات موجود نیستند و چه بسا مشکلاتی که به دلیل عدم رویارویی نویسندگان با آن‌ها پوشیده مانده است. این درحالی است که سرعت بالای برقراری ارتباط و پاسخ‌گویی، طراحی حرفه‌ای تارنماها، فرآیند داوری سریع، طراحی چشم نواز نسخه نهایی مقاله چاپ شده مجلات بین‌المللی؛ پژوهش‌گر ایرانی را تشویق می‌کند مقالات خود را برای آن‌ها ارسال کند.

انتظار می‌رود مسئولان ناظر بر مجلات علمی فارسی زبان با آسیب‌شناسی کارشناسانه و استفاده از راهکارهایی مانند ارسال فرم نظرسنجی به خوانندگان و پژوهش‌گرانی که در مجلات فارسی، دست‌نوشته‌ای را منتشرکرده‌اند و تأثیر پاسخ آن‌ها در رتبه بندی مجلات و راه‌های دیگر در رفع این عیوب تلاش کنند تا بر جذابیت مجلات علمی فارسی افزوده شود. البته برای رعایت انصاف لازم است از بسیاری مجلات علمی فارسی زبان، که بسیاری از شاخص‌های مرتبط را در حد استاندارد رعایت می‌کنند تشکر و قدردانی کرد.

References

[1] AKBARI E. The Necessity of Persian-Language Abstract for English-Language Scientific Journals of Iran (Letter to Editor). 2019.

[2] Rezaeian M, et al., Evaluation the quality of English and persian journals approved by commission for accreditation and improvement of Iranian medical journals (CAIMJ) in 2011: Successes and challenges. *JRUMS* 2014; 13(2): 163–74.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-21]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.7.7.6]
[DOI: 10.52547/jrums.21.7.795]

Pathology of Persian-Language Scientific Journals

Alireza Jahanbani[1], **Narges Eskandari Roozbahani**[2]

Received: 09/08/22 Sent for Revision: 16/08/22 Received Revised Manuscript: 14/07/22 Accepted: 18/07/22

The authorities of reputable scientific journals always welcome the pathology of these journals, but unfortunately, this is uncommon in the scientific community of Iran. Providing scientific articles in the Persian language is a requirement of the country's scientific development, and its prerequisite is the existence of quality Persian-language scientific journals. Despite the abundance of Persian language journals in various disciplines, many Iranian researchers prefer to publish their articles in international journals because of some problems with some Persian journals. Most of these problems are related to how the journal interacts with the researcher, the software bugs of the journals' websites, the low quality of the final version of the articles, and their non-indexing in reliable scientific databases. It is expected that the supervisors of scientific journals try to solve these problems by diagnosing and providing expert solutions, including surveys by Iranian researchers. However, the high quality of some Persian language journals and their professional ethics should not be ignored.

Key words: pathology, Persian scientific journals, Articles, Researcher

How to cite this article: Jahanbani Alireza, Eskandari Roozbahani Narges. Pathology of Persian-Language Scientific Journals. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (7): 795-8. [Farsi]

1- DVM, PhD Candidate in Biochemistry, Dept. of Biochemistry and Molecular Biology, Dept. of Basic Sciences, School of Veterinary Medicine, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, ORCID: 0000-0003-3317-6558
(Corresponding Author) Tel: (021) 33226600, Fax: (061) 33226777, E-mail: a-jahanbani@stu.scu.ac.ir
2- PhD in Pharmacology, Clinical Research Development Center, Imam Reza Hospital, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.7.7.6]
[DOI: 10.52547/jrums.21.7.795]